

Rob Johnson, Janne Haaland Matlary (ed.), *The United Kingdom's Defence after Brexit. Britain's alliances, coalitions, and partnership*, Wydawnictwo Palgrave Macmillan, Cham 2019, ss. 261.

W dniu 23 czerwca 2016 roku w Wielkiej Brytanii miało miejsce referendum dot. dalszego członkostwa w Unii Europejskiej (UE). Wyniki głosowania były jednoznaczne - 51.9 procent głosujących była za opuszczeniem Unii¹. W związku z tym w przestrzeni publicznej pojawił się termin „Brexit”, który jest skrótem od angielskich słów: *British* i *exit* (*Brexit*)². Wspomniana procedura wychodzenia przez Wielką Brytanię z UE rozpoczęła zainteresowanie tym wątkiem nie tylko ze strony polityków unijnych, ale również dziennikarzy a także naukowców z wielu dyscyplin naukowych (politologii, stosunków międzynarodowych, ekonomii, bezpieczeństwa, socjologii). W związku z *Brexitem*, pojawiła się w 2019 roku na półkach bibliotek i księgarń, wieloautorska naukowa publikacja poruszająca różne aspekty wyjścia Wielkiej Brytanii z UE pt. *The United Kingdom's Defence After Brexit. Britain's Alliances, Coalitions, and Partnerships*. Jest ona jedną z wielu, jej innowacyjność polega na tym, iż skoncentrowana została wokół aspektów bezpieczeństwa tego kraju i UE po wyjściu królestwa brytyjskiego z UE oraz jego dalszych losów w strukturach ONZ czy NATO.

Praca, oprócz wstępu, którego autorami są redaktorzy niniejszej publikacji, podzielona została na dwie główne części. W tym miejscu dodajmy, iż walorem omawianej publikacji jest też jednostronicowa, acz istotna przedmowa *The United Kingdom Chief of the Defence Staff*, w której to marszałek lotnictwa Stuart Peach (były szef Sztabu Obrony Wielkiej Brytanii), potwierdza, że

¹ Results. UK votes to LEAVE the EU, https://www.bbc.com/news/politics/eu_referendum/results [odczyt: 31.01.2021].

² Brexit, <https://dictionary.cambridge.org/pl/dictionary/english/brexit> [odczyt: 31.01.2021].

współpraca wojsk brytyjskich z USA i NATO w Europie ma fundamentalne znaczenie dla przyszłości bezpieczeństwa międzynarodowego.

Pierwszą część, zatytułowaną *Britain's Partnerships*, otwiera tekst Roba Johnsona *UK Defence Policy: The 'New Canada' and 'International by Design'*. Autor ten zauważa, iż wynik referendum w sprawie wyjścia Wielkiej Brytanii z UE spowodował niepewność nie tylko wśród państw unijnych. Jego zdaniem opuszczenie UE nie daje jasnego obrazu w jakim kierunku Wielka Brytania będzie podążać w kwestiach obronności i bezpieczeństwa. R. Johnson nie ma wątpliwości, że Wielka Brytania wkracza w erę niepewności. Ciekawym faktem jest to, iż autor pokusił się o próbę analizy polityki zagranicznej wybranych premierów Wielkiej Brytanii (np. Tonego Blaira), czy innych ważnych polityków brytyjskich, którzy swoimi decyzjami politycznymi mogli przyczynić się do tego, iż wynik referendum był niekorzystny ciągłości sprawnego funkcjonowania UE.

Kolejnym tekstem w tej części jest artykuł pt. *The US–UK Special Relationship and the "Principled Realism" of the Trump Administration*, autorstwa Andrzeja A. Michty. Skupił się on na zobrazowaniu relacji USA z Wielką Brytanią po wyborze Donalda Trumpa na 45. prezydenta USA. Autor doszedł do wniosku, że „specjalne stosunki” USA z Wielką Brytanią były nie tylko szansą na zbudowanie długotrwałych relacji w wielu sferach np. kwestii bezpieczeństwa i bliskiej współpracy militarnej, ale także w takich aspektach politycznych jak współpraca z państwami należących do UE. A. A. Michta sugeruje, iż po *Brexicie*: „Londyn albo zobowiąże się do trwałej modernizacji wojskowej a swoim przykładem poprowadzi innych sojuszników NATO, aby <poszli w ich ślady> albo w przeciwnym razie nastąpi bezwładność Europy w kwestii obronności, która była normą w ostatnim dziesięcioleciu i będzie to kontynuacja z towarzyszącymi jej negatywnymi następstwami dla stosunków transatlantyckich” (s. 60). Ciekawostką niechaj będzie fakt, iż pojawiały się w tej części pracy wątki dot. nie tylko relacji Wielkiej Brytanii z USA ale również Rzeczypospolitej Polskiej i USA.

Kolejny tekst pt. *'You Don't Hear the Word Britain Anymore': Anglo-American Security Relations in the Era of Brexit and Trump*, to artykuł, który został zaproponowany przez Jeffrey H. Michaels. Zapoznając się z nim można zauważyć analogię z poprzednim, który porusza kwestie dot. relacji USA- Wielka Brytania przed i po *Brexicie*. J. H. Michaels zauważa, że: „ (...) *Brexit* znacznie zmniejszył zdolność Wielkiej Brytanii do bycia znaczącym sojusznikiem Stanów Zjednoczonych” (s. 75). Sugeruje, w kontekście *Brexitu*, iż dojdzie do

zakłócenia stosunków Wielkiej Brytanii z europejskimi partnerami a w naturalny sposób do ich zacieśnienia z Waszyngtonem.

Z kolei w tekście *Franco-British Defence Co-operation in the Context of Brexit*, Samuel B. H. Faure skupił się na omówieniu relacji francusko-brytyjskich, nie tylko w zakresie polityki zagranicznej obydwu tych państw ale także i obecności brytyjskiej w polityce francuskiej.

Przedostatni tekst w omawianej części, *British-German Defence and Security Relations After Brexit: Quo Vadis, 'Silent Alliance'?*, którego autorem jest Hakon Lunde Saxi, porusza relacje niemiecko-brytyjskie. H. L. Saxi dokonuje retrospekcji, wracając do okresu po II wojnie światowej a także do relacji, które mają miejsce w XXI wieku. Saxi sugeruje, iż opuszczenie UE przez Wielką Brytanię dla państwa niemieckiego będzie niepowetowaną stratą. Wyraz temu dała w dniu 24 czerwca 2016 r. kanclerz Angela Merkel, która powiedziała, iż żegna Wielką Brytanię z „głębokim żalem”. W artykule można znaleźć dość trafne stwierdzenie, iż: „Dziś Wielka Brytania i Niemcy są ważnymi partnerami w dziedzinie bezpieczeństwa w Europie, gdzie ściśle współpracują z resztą swoich partnerów z NATO i UE. Ich priorytetem jest dostosowanie się do wyzwań stawianych przez odradzającą się i rewizjonistyczną Rosję na wschodzie, presję nieuregulowanej migracji, terroryzm i niestabilność na południu” (s. 128).

Artykuł pt. *A Special Partnership? The EU's Military Ambition and the Role of Britain* zamyka omawianą pierwszą część publikacji. Jego autorka Janne Haaland Matlary skupia się na próbie prognozy w kontekście polityki obronności oraz sytuacji militarnej NATO po opuszczeniu UE przez Wielką Brytanię. J. Haaland Matlary wskazuje, iż *Brexit* nie będzie miał w tym względzie większego znaczenia. W tej kwestii autorka przytacza kasus Norwegii, która zorganizowała referendum w 1994 r. w sprawie wejścia Norwegii do UE. Jak później się okazało, wynik tego głosowania spowodował, iż Norwegia nie weszła w strukturę UE ale norweskie ministerstwo obrony zrobiło wiele, aby być cały czas częścią globalnej polityki obronności.

Drugą część omawianej publikacji, zatytułowaną *Britain's Coalitions*, otwiera artykuł autorstwa Tormoda Heiera pt. *Britain's Joint Expeditionary Force: A Force of Friends*. Przeanalizował on wysiłki Wielkiej Brytanii w kwestii umocnienia korelacji z mniejszymi państwami w Europie Północnej. Jego zdaniem Wspólne Siły Ekspedycyjne wskazują na dążenie Wielkiej Brytanii do włączenia większej liczby żołnierzy w strukturę dowodzenia tej organizacji. Zdaniem tego autora problemem może być fakt, iż nieprzychylnie podejście

partnerów do tej koncepcji może mieć również negatywny wpływ na rolę Wielkiej Brytanii w Europie (s. 189).

Kolejny tekst pt. *Sweden, Finland, and the Defence of the Nordic-Baltic Region—Ways of British Leadership* jest autorstwa Joakima Erma Mollera i Magnusa Peterssona. Autorzy poruszyli w nim wątki dot. obronności państw leżących w regionie Morza Bałtyckiego uwzględniając kasus Szwecji oraz Norwegii. Wskazano tutaj na historyczne aspekty dot. zainteresowania Brytyjczyków i udzielania pomocy Finlandii, Szwecji i Norwegii na przestrzeni kilkudziesięciu lat. Autorzy twierdzą, iż ta część Europy oraz kraje położone w tym regionie były zawsze w brytyjskiej sferze zainteresowań. Przykładem takiego spostrzeżenia może być to, iż kraje skandynawskie odgrywają ważną rolę w brytyjskim i zachodnim myśleniu strategicznym (s. 216).

Część drugą zamyka artykuł pt. *The JEF as a Force Multiplier: The Example of Joint Amphibious Response in the Nordic-Baltic Theatre*. Jego autorami są Richard Cantrill i Eystein Lockwood Meyer. Niniejszy artykuł dotyczy uwarunkowań relacji krajów nadbałtyckich z Wielką Brytanią, NATO oraz UE. Autorzy zauważają, iż: „Kraje nordycko-bałtyckie z zadowoleniem przyjmują przywództwo brytyjskie w Europie Północnej, bowiem mają wspólny interes w utrzymaniu stabilnego i zamożnego regionu opartego na wartościach demokratycznych i liberalnych (...) odzwierciedlającego interesy narodowe Wielkiej Brytanii (...)” (s. 245). Dodają, że kraje nadbałtyckie pokładają nadal w Wielkiej Brytanii ogromną nadzieję w sferze obronności i wojskowości, gdyż uważają królestwo brytyjskie za gwaranta bezpieczeństwa na Północy Europy. Autorzy sugerują, iż potencjalnym agresorem dla państwa fińskiego, łotewskiego, czy estońskiego może stać się Rosja.

Recenzowana publikacja może być uznana za istotną część gruntownych badań nad brytyjskim stanem bezpieczeństwa po wyjściu z UE, źródłem wiedzy dla ekspertów, naukowców z wielu dyscyplin naukowych. Jednocześnie może stać się ważną inspiracją dla przyszłych badaczy, którzy podejmą próbę analizowania brytyjskiego systemu bezpieczeństwa.